

Balancen i ordforrådet i en historisk ordbog

Ellert Þór Jóhannsson, Simonetta Battista & Johnny Lindholm

Københavns Universitet

Ordbog over det norrøne prosasprog (ONP) er et ordbogsprojekt ved Københavns Universitet som registrerer ordforrådet i oldnordiske prosatekster, overleveret i norske og islandske håndskrifter fra ca. 1150 til slutningen af middelalderen. Udgivelsen af trykte ordbogsbind blev indstillet i 2004 og kort derefter blev en stor del af det ubearbejdede materiale gjort tilgængeligt på nettet (cf. Jóhannsson & Battista 2016). Onlineudgaven bliver løbende udvidet med nye artikler og links til andre relevante ressourcer og digitale hjælpemidler (cf. Wills & Jóhannsson 2019).

Ifølge ONPs redaktionelle principper skulle ordbogen omfatte eksempler på alle bevarede ord fra forskellige prosagenrer med “særlig hensyntagen til ældste forekomst af såvel sproglige som syntaktiske fænomener og til kulturhistorisk interessant ordforråd” (Widding 1964). Det har dog været en udfordring, at de citater, som blev indsamlet efter disse principper ikke altid giver et retvisende billede af ordforrådets omfang og fordeling. Efter den selektive excerpering manglede der nemlig eksempler på mange almindelige ord og vendinger. For at rette op på denne ubalance i citatsamlingen gik man i gang med at excerperer hvert eneste ord fra nogle repræsentative ældre tekster. Det drejer sig om dele af værker fra forskellige genrer, taget fra særligt vigtige håndskrifter: *Snorra Edda*, et fragment af *Egils saga*, *Heiðarvíga saga*, *Íslendingabók* og *Óláfs saga Tryggvasonar*. I alt blev der hentet 36.443 citater fra disse tekster, svarende til ca. 4,5% af alle citater i ordbogen.

I denne præsentation vil vi fokusere på citatsamlingen i lys af konferencens tema og diskutere ordforrådet fra de fem tekster og hvordan de figurerer i individuelle ordbogsartikler. Vi undersøger hvor mange nye opslagsord og betydninger dette resulterede i, og hvor mange eksempler af underrepræsenterede ord, fx pronomener, konjunktioner og verber som *være* og *have*, der blev registreret i forbindelse med denne udvidelse af ordbogens citatsamling.

Litteratur

Ellert Þór Jóhannsson & Simonetta Battista. 2016. “Ordbog over det norrøne prosasprog Online: struktur og brug” i Asgerd Gudiksen & Henrik Hovmark (red.) *Nordiske Studier i Leksikografi 13*: Rapport fra 13. Conference om Leksikografi i Norden, København 19.–22. maj 2015, 165–175.

Widding, Ole. 1964. *Den Arnamagnæanske Kommissions Ordbog, 1939-1964: Rapport og plan*, København: G.E.C.GADS Forlag.

Wills, Tarrin & Ellert Þór Jóhannsson. 2019. “Reengineering an Online Historical Dictionary for Readers of Specific Texts” i Kosem, I. (red.) *Electronic lexicography in the 21st century: Smart lexicography: Proceedings of the eLex 2019 conference*. Brno: Lexical Computing CZ, 116–129.

